

Gürcistan'ın Yeni Abhazya-Güney Osetya “Açılımı”?

Mitat Çelikpala
Uluslararası İlişkiler Bölümü
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Söğütözü Ankara

Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya ile “yeniden” ve “yapıcı” ilişkiler kurulması yönünde adım atacağıнын sinyallerini veriyor. Gürcistan Parlamentosunun Dış İlişkiler Komitesi, Yurtdışında Yaşayan Yurttaşlarla (Diyaspora) İlişkiler Komitesi ve Toprak Bütünlüğü Geçici Komisyonu'nun 24 Aralık 2009'da yapılan ortaklaşa toplantısında, bu yönde ve bir tür “yol haritası” olarak nitelenebilecek belge üzerinde çalışıldığı açıklandı. Gürcü bakan Temuri Yakobaşvili, parlamentonun 9 sayfalık bir strateji belgesi hazırladığını belirtti. Bu belgenin tam metni, henüz hükümet tarafından onaylanmadığı için açıklanmadı. Belgenin ana başlığının “İşgal Altındaki Topraklara Yönelik Devlet Stratejisi” alt başlığını ise “İşbirliği ile Angajman” olduğu belirtiliyor. Stratejinin gerçekleşmesi için çalışmaların 1 Ocak 2010'da başlaması ve 31 Temmuz itibarıyla tamamlanması hedefleniyor.

Gürcistan'ın bütünleşme konularından, dolayısıyla Abhazya ve Güney Osetya ile ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı Temuri Yakobaşvili, yeni stratejinin Helsinki Temel Belgesi (Helsinki Nihai Senedi) çerçevesinde, Avrupa Birliği'nin değerlerinin esas alınarak hazırlandığını belirtti. Yakobaşvili, belgenin bir çalışma grubunca paydaş ülkeler, yerel ve uluslararası kuruluşlar ile göçmenler ve siyasi partilerle yapılan görüşmeler ve fikir alışverişleri sonrasında hazırlandığını açıkladı (bunların arasında Abhazya ve Güney Osetya'nın olmadığı anlaşılıyor). Yakobaşvili, yeni stratejinin hedefinin, çizilen sınırlarla birbirinden ayrılan halklar arasında sağlıklı ilişkilerin yeniden kurulması ve aralarında Abhazya ve Tskhinval'de (Güney Osetya değil) yerleşik durumdaki Gürcistan vatandaşları da dâhil olmak üzere (yani Abhazlar ve Osetler) tüm Gürcistan vatandaşlarına eşit ve evrensel haklar tanımak olduğunu belirtti. Stratejinin ekonomi, eğitim, sağlık ve kültürel boyutları olan, diplomasiyi ve halklar arasında etkileşimi öngören (silah-güç kullanımını değil) bir takım adımları içerdiği belirtiliyor. Parlamento'nun Hıristiyan-Demokrat üyelerinden Nika Laliaşvili strateji belgesinin Gürcistan'ın “işgal altındaki topraklara” yönelik olarak yaptığı çalışmaların en “kalitelisi” olduğunu vurgulayarak, Gürcistan'daki siyasi partilere belge konusunda çok da eleştirel bir yaklaşım sergilememeleri çağrısında bulundu.

Belgeyle ilintili olarak, komiteler toplantısında yapılan tartişmalarda belgenin başlığında “işgal altında topraklar” teriminin kullanılıp kullanılmaması konusunun tartişıldığı belirtiliyor. Metinde Abhaz ve Oset yonetimlerini nitelemek için Gürcü yetkililerin kullandıkları gayri resmi “kukla yonetimler” (*puppet*) ve resmi “vekil yonetimler” (*proxy*) kullanımının bırakılarak “Abhazya ve Tskhinvali/Güney Osetya bölgelerinin yonetimini kontrol eden idareler” (“*in control of governance in Abkhazia and Tskhinvali/South Ossetia regions*”) kullanımına geçildiği belirtiliyor. Bu durumun olumlu yönde atılmış bir adım, bir tür iyi niyet gösterisi olarak algılanması gerektiği vurgulanıyor.

Belgenin zamanlaması ve neden yeni bir strateji belgesi hazırlandığı sorusuna cevap olarak, meselenin czmnn tek başına uluslararası topluma bırakılmadığı mesajının verilerek, Rusya’nın Gürcistan’a karşı elinin güçlendirmesinin önüne geçmek olduğu belirtiliyor. Ayrıca bu belgeyle Rusya’nın Abhazya ve Osetya ile tek taraflı ilişki kurarak buraları yeni bir izolasyona tabi tutmasının engellenmesinin hedeflendiği vurgulanıyor.

Strateji belgesinin içeriği her ne kadar resmen açıklanmasa da uygulanmasıyla ilintili olarak bir takım ipuçları söz konusu. Gürcistan’ın ilk aşamada Abhazya ve Osetya ile demiryolu ve karayolu ulaşımının yeniden tesisini amaçladığı belirtiliyor. Ticaret ve halklar arası etkileşimi sağlamak adına iki taraf arasındaki idari sınırdaki karşılıklı “zel ticaret-alışveriş bölgeleri” kurulması ise diğer bir adım. Cenevre’de yürütülen görüşmelerin de yeni stratejinin tanımlanarak uygulanmasında uygun bir zemin olarak değerlendirildiği ve kullanılacağını belirtiliyor.

Kültürel ilişkilerin yeniden canlandırılması konusunda ise Türkiye’de yaşayan Abhaz diasporası ile ilişkiyle geçilmesinin hedeflendiği belirtiliyor. Yakobaşvili, Türkiye’deki diasporanın Gürcistan’a yönelik olarak olumsuz bir bakış açısına ikna edildiğini, yeni stratejinin bu yaklaşımı ortadan kaldırmayı hedeflediğini belirtti. Yonetimin bu konuda ciddi çalışmalar yapacağını vurguladı. Hatta “muhacirlerin” (Abhazların) Gürcistan topraklarına geri dönüşlerinin bir tehdit olarak görülmediği dahi belirtiliyor. Gürcistan’ın Ahıska Türkleri rneğinde olduğu gibi geri dönüş konusunda takındığı genel tavır dikkate alındığında bu söylem siyasi bir konuşma olmanın ötesinde çok fazla anlam ifade etmiyor. Aynı zamanda, günümüz koşullarında Tiflis yonetiminin etki alanına girmeyen bir konuda açıklama yapması da anlamlı görünmüyor.

Yeni Gürcü stratejisinin dikkatle değerlendirilmesi gerekiyor. Özellikle diaspora ayağının yeniden ne çıkartılıyor oluşu, Türkiye’deki diasporayı bu konuyu dikkatle ele almaya yönlendiriyor. Belgenin tam metnine ulaşmak henüz mümkün olmasa da Gürcü yonetiminin tavrında, elette Őartların da zorlamasıyla, bir takım değişiklik sinyalleri görülüyor. Bu “ok” geç kalmış işbirliği yaklaşımının, belgenin başlığı ve kullanılan terminoloji değişmediği sürece karşılık bulması zor görünüyor. Abhazya ve Osetya’nın bağımsızlıklarından geri adım atmasının mümkün olmadığı bir zeminde, bu belgenin tarafları olumlu bir noktaya doğru getirmesi pek mümkün görünmüyor.

İlk olarak, Gürcü yönetiminin belgeyi hangi paydaşlarla görüşerek şekillendirdiği meçhul. Abhaz ve Oset tarafıyla bu konunun etraflıca ele alındığı söylenemez. Abhazları ve Osetlerin Gürcistan vatandaşları olarak tanımlanması ve Rusya karşıtı bir hareket tarzı geliştirmeye çalışılması ise herhangi bir değişikliğin olmadığı, sadece Rusya'nın bölgesel ilişkilerde dengelenerek izole edilmeye çalışıldığı izlenimi yaratıyor. Bunun tek taraflı yapıyor olması ise yeni stratejinin aslında hiç de yeni olmadığının göstergesi olarak belirginleşiyor. Oysa Gürcü tarafının Abhaz ve Oset yönetimleriyle, Cenevre'de devam eden görüşmeleri genişletecek, Abhazya ve Osetya'nın uluslararası toplumla ilişkilerini güçlendirmesini sağlayacak bir yaklaşımla hareket etmesi daha akılcı ve gerçekçi olurdu. Abhaz ve Oset yönetimlerinin kapsamlı değerlendirmesi ve cevabı ancak belge tam anlamıyla ortaya çıktıktan sonra alınacaktır. Fakat bunun çok da olumlu bir cevap olacağı beklenmemelidir.

“Yeni” yaklaşımın dikkat çeken diğer boyutu ise Abhaz diasporasına bakış olarak görülüyor. Aslında Gürcü yönetimi diasporayla önceki dönemlerde de farklı biçimlerde ilişkiler/bağlantılar kurmaya çalışmıştı. Bu girişimlerin samimi olmayan ve üzerinde iyi çalışılmamış girişimler biçiminde şekillendirilmesi nedeniyle başarılı olmadığı biliniyor. Burada, diasporanın Gürcistan konusunda yanlış bilgilendirdiği ya da yönlendirildiği değerlendirmesi ise diasporada şaşkınlıkla karşılanacak bir başlık olarak dikkat çekiyor. Sanırım kastedilen Abhazya ve belki biraz da Rusya. Bu bakış açısı Gürcistan'ın yeni girişiminde başarısız olacağının ilk ve en temel işareti olarak algılanabilir. Gürcü yönetimi Türkiye'deki diasporayı Abhazya ve Osetya konularında kullanabileceği bir araç, dengeleri değiştirebileceği bir kukla olarak görüyorsa büyük bir yanlış yapıyor. Diasporanın Abhazya ile kurduğu ilişkilerin ve bunun geleceğinin Gürcü yönetimince daha etraflıca ve akılcı biçimde analiz edilmesi beklenirdi. Derli toplu ve üzerinde düşünölmüş, Abhazya ve Osetya'yı da dışlamayan hatta önceleyen bir bakış açısının geliştirilmesi daha doğru ve gerçekçi olurdu. Diasporanın Abhazya konusunu Gürcistan'la ele alması ve bu çerçevede Abhazya'ya bir takım önerilere bulunması gelinen noktada hayal dahi edilemeyecek bir değerlendirme değildir. Türkiye'deki diaspora örgütlenmesinin ve diasporanın pozisyonunun, en basit söylemle Gürcü yönetimince doğru anlaşılamamış olduğunun göstergesidir.

Bu çerçevede ele alınması gereken bir diğer ilintili konu Sergey Bagapş'ın Türkiye ziyaretine Gürcistan'ın bakışıdır. Gürcistan Dışışleri Bakanlığının Türkiye'nin Tiflis büyükelçisini, Sergey Bagapş'ın muhtemel Türkiye ziyaretini görüşmek (engellemek) üzere bakanlığa çağırması diasporanın farkında olduğu, yakından izlediği bir durumdur. Bir yandan diaspora ve Abhazya ile yeni ilişkiler kurmaya çalışırken diğer taraftan Bagapş'ın ziyaretini engellemeye çalışmak tutarlı ve sonuç yaratıcı bir yaklaşım değildir. Bagapş'ın Türkiye ziyaretinin daha önce hiç de nazik-diplomatik olmayan biçimde engellenmesi diasporanın hafızasındadır ve unutulmamıştır.

Gürcü yetkililerin Bagapş'ın Türkiye'de resmi yetkilerle görüşmesini engellemeye çalışmaları yapıcı bir tavır olarak görülemez. Geçtiğimiz Eylül ayında Gürcü sahil güvenlik botlarının Abhazya'ya giden gemilere el koyması konusunu görüşmek üzere Tiflis'e giden Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'na eşlik eden Müsteşar Yardımcısı Ünal Çeviköz, Abhazya'ya geçerek bir takım görüşmeler yapmıştı. Bu olumlu bir tavır olarak görülürken, Bagapş'ın ziyaretine karşı takınılan tavır yıkıcı etkiye sahip olacaktır. Diasporayı yabancılaştırmaktan başka bir sonuç yaratmayacaktır. Gürcü yönetiminin bu konudaki kararsız/tutarsız tavrı yapıcı bir tavır olarak algılanamaz. Gürcü yönetimin yeni stratejisine diasporayı Abhazya'ya doğrudan ulaştıracak deniz ve hava yollarını açmayı koyması, bu bağlamda Abhazya ile doğrudan ve eşit aktörler olarak görüşmelerde bulunması ve bölgesel dengelere eskisinden farklı yeni ve yapıcı bir bakış açısıyla yaklaşması "yeni" sayılabilecek bir stratejinin temel dayanak noktaları olabilir. Aksine bir yaklaşımın yeni olarak nitelenmesi ve çözüm üretmesi bu koşullar altında mümkün değildir.